

УДК 635.977.7

Код UPOV: ABIES_ALB

Методика

проведення експертизи сортів виду ялиці білої (*Abies alba* Mill.)
на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Abies alba* Mill.

2. Необхідний рослинний матеріал – рослини чотирирічного віку.

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається садивний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість садивного матеріалу для експертизи має становити п'ять рослин чотирирічного віку.

2.3 Садивний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості і сортових характеристик.

2.4 Садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати два незалежні цикли задовільного плодоношення, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше п'ять рослин. Рекомендована схема розміщення рослин 2,0 × 2,0 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип прояву ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);
 MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);
 VG: візуальна разова оцінка групи рослин;
 VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин Експертизі підлягає щонайменше п'ять рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 5 рослин або 10 частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 5 рослин або 10 частин рослин;

VG: візуальна разова оцінка 5 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 5 рослин або 10 частин рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність.

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність.

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з п'яти рослин нетипові не допускаються.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Дерево: форма крони (ознака 1);
- Дерево: за висотою (ознака 2);

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довілля це унеможлиблюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів ялиці білої

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) PQ	Дерево: форма крони VG 1	вузькопірамідальна	1	
		широкопірамідальна	2	
2. (*) (+) QN	Дерево: за висотою MG 1	низьке	3	
		середнє	5	
		високе	7	
3. (+) QN	Дерево: кількість гілок у верхівковій кільчатці MS 1	мала	3	
		середня кількість	5	
		велика	7	
4. (+) QN	Центральний пагін поточного року: за довжиною MS 2	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
5. (*) (+) PQ	Брунька: форма VS 3	конусоподібна	1	
		овальна	2	
		яйцеподібна	3	
6. (+) QN	Брунька: за довжиною MS 3	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
7. (*) PQ	Брунька: забарвлення VS 3	жовто-коричневе	1	
		світло-коричневе	2	
		оранжево-коричневе	3	
		червоно-коричневе	4	
		коричневе	5	
		темно-коричневе	6	
8. (*) QN	Дерево: час початку розпускання верхівкової бруньки MG 3	ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
9. QN	Дерево: швидкість росту VG 3	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
10. QN	Крона: за шириною MG 3	вузька	3	
		середня	5	
		широка	7	
11. (*) QN	Крона: за щільністю MG 3	нещільна	3	
		помірної щільності	5	
		щільна	7	

1	2	3	4	5
12. (*) (+) QN	Гілки: кут відхилення від стовбура MS 3	малий середній великий	3 5 7	
13. PQ	Хвоя: забарвлення VS 3	сріблясто-зелене голубувате-зелене сизо-зелене	1 2 3	
14. (+) QN	Хвоя: за довжиною MS 3	коротка середня довга	3 5 7	
15. (*) (+) QN	Шишка: за довжиною MS 5	коротка середня довга	3 5 7	
16. (*) (+) QN	Шишка: за шириною MS 5	вузька середня широка	3 5 7	
17. (*) PQ	Шишка: забарвлення VS 5	сіре зелене коричнєве буре	1 2 3 4	
18. (+) PQ	Шишка: форма апофізу насінної луски (у профіль) VS 5	плеската випукла з гачком	1 2 3	
19. (*) PQ	Насінина: забарвлення VS 5	світло-коричнєве коричнєве чорне строкате	1 2 3 4	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів ялиці білої

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які рекомендовано проводити обстеження

Коди	Назви фаз розвитку дерев
1	Утворення гілузок поточного року
2	Поява верхівкових бруньок
3	Розпускання верхівкових бруньок
4	Формування генеративних органів
5	Стигле насіння

Вегетативні та генеративні органи ялиці білої.

До 2. Дерево: за висотою, м.

Вимірюють висоту 10-ти річного дерева, м.

Низьке – до 15, середнє – 15–25, високе – понад 25.

До 3. Дерево: кількість гілок у верхівковій кільчатці, шт.

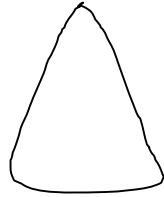
Мала – до 4, середня кількість – 4–7, велика – понад 7.

До 4. Центральний пагін поточного року: за довжиною, см.

Короткий – до 20, середній – 20–50, довгий – понад 50.

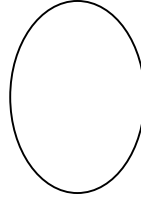
До 5. Брунька: форма.

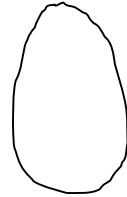
1

Конусоподібна

2

овальна

3

яйцеподібна

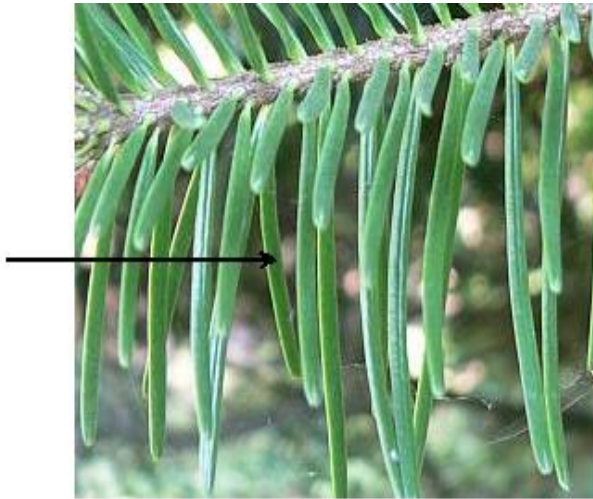
До 6. Брунька: за довжиною, мм.

Коротка – до 7, середня – 7–10, довга – понад 10.

До 12. Гілки: кут відхилення від стовбура, градусів.

Малий – до 45, середній – 45–60, великий – понад 60.

До 14. Хвоя: за довжиною.

До 15. Шишка: за довжиною, см.

Коротка – до 10, середня – 10–15, довга – понад 15.

До 16. Шишка: за шириною, см.

Вузька – до 2,5; середня – 2,5–4,0; широка – понад 4,0.

До 18. Шишка: форма апофізу насіннєвої луски (у профіль).

1

Плеската

2

випукла

3

з гачком

9. Література

1. Любавская, А. Я. Лесная генетика и селекция. / А. Я. Любавская. – М.: Леспром. 1982. – 285 с.
2. Методика выделения и изучения сортов-популяций древесных видов на экологической основе. Воронеж: НИИЛГиС, 1992. – 20 с.
3. Методика сортоиспытания лесных пород. Воронеж: Госкомлес СССР, ЦНИИЛГиС, 1977. – 42 с.
4. Основные положения методики закладки испытательных культур плюсовых деревьев основных лесобразующих пород. Воронеж: НИИЛГиС, 1982. – 10 с.
5. Правдин, Л. Ф. Сосна обыкновенная. /Л. Ф. Правдин. М.: Наука, 1964.–191 с.
6. Царев, А. П. Генетика лесных древесных пород. /А. П. Царев, С. П. Погиба, В. В. Тренин. Петрозаводск. Изд. ПГУ. 2000. – 340 с.
7. Царев, А. П. Селекция и репродукция лесных древесных пород. /А. П. Царев, С. П. Погиба, В. В. Тренин. М.: Логос. 2001. – 504 с.